

Varsányi Zoltán

Tőkekövetelmény-kedvezményel is ösztönzi a kkv-hitelezést az MNB

A Magyar Nemzeti Bank egyik kiemelt célja – az árstabilitást nem veszélyeztetve – a gazdasági növekedés támogatása. Ennek érdekében, tekintettel a közelmúltban lezajlott pénzügyi, gazdasági válság negatív hatásaira is, az elmúlt években több nagyszabású programot valósított meg. 2013-ban indult a Növekedési Hitelprogram, melynek három szakaszát részben átfedve a Piaci Hitelprogram (PHP) követte. Ennek egyik eleme, hogy a növekvő KKV finanszírozást az MNB tőkekövetelmény-kedvezményel támogatja. A KKV szektor gazdaságpolitikai támogatásnak egyik nemzetközileg bevett eszköze a tőkekövetelmény-kedvezmény biztosítása. A 2014-ben bevezetett európai szabályozásban ez például a tőkekövetelmény-számításban felhasznált egyes kedvezőbb paraméterekben jelentkezik, illetve jelentős kedvezményt jelent az, hogy a KKV-k felé fennálló kitétség tőkekövetelményét a számolás utolsó lépéseként még mintegy 25%-kal lehet csökkenteni.

A 2008-as válság, KKV szektor támogatása

A KKV szektor a magyar gazdaságban a legnagyobb foglalkoztató: a KSH adatai szerint az összes foglalkoztatott stabilan 70% feletti hányadát foglalkoztatja. A szektor hozzájárulása a bruttó hozzáadott értékhez is jelentős, meghaladja az 50%-ot. A gazdaság szempontjából tehát alapvető fontosságú volt, hogy a szektor hogyan teljesít a közelmúltban lezajlott válság során.

Ezt felismerve az MNB nagyszabású programokat valósított meg a KKV-k támogatására. Az egyik ilyen program a 2013-ban bevezetett Növekedési Hitelprogram (NHP) volt, melynek legfontosabb eleme a hitelintézetek és pénzügyi vállalkozások által a vállalkozásoknak nyújtott hitelek 0%-os költség melletti refinanszírozása, úgy, hogy e hitelek (ügyfél által fizetendő) díját (kamatmarzs) az MNB maximalizálta. Az NHP három pillére, illetve a kapcsolódó NHP+ program keretében 2017 áprilisáig összesen közel 40 ezer vállalkozás közel 3000 milliárdos összegben jutott finanszírozáshoz.¹ Az első három szakaszban a különböző feltételek mellett nyújtott finanszírozást az NHP+ program keretében – korlátozott mértékű – kockázat-átvállalás egészítette ki: az MNB viselte a finanszírozott portfólión felmerülő veszteségek első szeletét. Ennek célja az volt, hogy olyan vállalkozások is finanszírozáshoz juthassanak, akiknek az NHP keretében megállapított maximális marzs kockázati alapon ezt nem tette lehetővé. Ráadásul, ahogy az MNB „Mi indokolja az NHP+ elindítását” című elemzése bemutatja, a piaci alapú KKV hitelezéshez képest az NHP-ben nem csak az árazásban, de a futamidőt tekintve is kedvezőbb feltételű hitelek voltak elérhetőek.

Az NHP programot a Piaci Hitelprogram (PHP) váltotta fel, melynek alapeleme az MNB-vel kötött, a KKV-k finanszírozásához kapcsolódóan felmerült kamatkockázat kezelésére szolgáló kamatcse-re-ügylet (HIRS). Ehhez kapcsolódik preferenciális betéti lehetőség, illetve ez képezi alapját a potenciális tőkekövetelmény-kedvezménynek is, amit az alábbiakban mutatunk be részletesebben.

¹ Ld. a „Közlemény a Növekedési Hitelprogram harmadik szakasza keretében nyújtott hitelekről” c. MNB közleményt

Tőkekövetelmény-kedvezmények a KKV szektor támogatására

A pénzügyi közvetítőrendszer stabilitásának, a kapcsolódó szereplők bizalmának a fenntartása érdekében a hitelintézeteknek jelentős összegű, a potenciális (kis valószínűséggel bekövetkező, ám nagy mértékű) veszteségeiket fedező tőkével kell rendelkezniük. A minimálisan tartandó tőke mértékének a meghatározása alapvetően matematikai-statisztikai eszközökkel történik, ugyanakkor a folyamatban policy szempontok is megjelennek.

Európában a szabályozás két központi eleme a Tőkekövetelmény-rendelet (CRR), és a Tőkekövetelmény Direktíva (CRD IV).² A CRR bevezetőjében külön szót ejt a KKV-król, kiemelve a gazdasági jelentőségüket és a válságokkal szembeni korlátozottabb ellenálló képességüket. Ezekre tekintettel a KKV-nek minősülő ügyfelekre a szabályozás lehetővé teszi, hogy a KKV-nek nem minősülő ügyfelekhez képest közel 25%-kal alacsonyabb tőkekövetelményt számoljanak: a megfelelő módszerrel kiszámolt tőkekövetelményt még beszorozhatják 0,7619-cel. Egy másik érdemi kedvezmény, hogy a fejlett kockázatmérési módszertan (Internal Ratings Based approach, IRB) keretében a KKV-khoz kedvezőbb korrelációs paramétert alkalmazhatnak, mint a többi vállalathoz. A két kedvezmény együttes hatása jelentős: például, egy kis/közepes kockázatú ügyfél esetében közel 40%-kal alacsonyabb egy KKV-ügylet tőkekövetelménye, mint egy egyébként azonos ügylettel bíró, azonos kockázatú KKV-nek nem minősülő ügyfélé.

A tőkekövetelmény kedvezmény módszertana

A Piaci Hitelprogram egyik eleme, hogy a részt vevő intézmények kamatcsere-megállapodásokat kötnek az MNB-vel, melynek keretében a fix kamatozású hitelek nyújtásából eredő kamatkockázatukat tudják mérsékelni. Az ügylethez kapcsolódik az a feltétel, hogy ezen intézményeknek a kamatcsere-ügyletek névértékének legalább negyedére rúgó összegben kell növelniük a KKV szektor felé fennálló kitettségeküket. Az intézmények tehát saját maguk döntenek el, hogy mekkora kamatcsere-ügyletet kötnek az MNB-vel, és ezzel – közvetett módon – azt is, hogy legalább mekkora növekedést vállalnak a KKV-hitelállományukban. A továbbiakban ezt az elvárt növekedést „PHP-vállalás”-nak nevezzük.

A PHP-vállalás teljesítésének arányában a részt vevő intézmények tőkekövetelmény-kedvezményt kapnak. A kedvezményt az MNB az ún. Felügyeleti Felülvizsgálati és Értékelési Folyamat (Supervisory Review and Evaluation Process, SREP) keretében érvényesíti. A SREP lényegében az intézmények folyamatos felügyelési folyamata, melynek egyik építőköve az intézmények által felvállalt kockázatok tőkére gyakorolt potenciális hatásának nyomonkövetése. A SREP egyik legfontosabb elvárása, hogy az intézményeknek a kockázatokkal arányos, az esetlegesen bekövetkező akár nagyobb mértékű veszteségeket is elnyelni képes tőkemennyiséggel kell rendelkezniük. A kockázatokat és potenciális hatásokat az intézményeknek első körben saját maguknak kell felmérniük – az MNB a SREP során évente megvizsgálja, hogy ez a felmérés a megfelelő módszertanokkal történt-e és milyen eredményt adott, és ezek függvényében állapítja meg végül a SREP során alkalmazandó tőkekövetelményt.

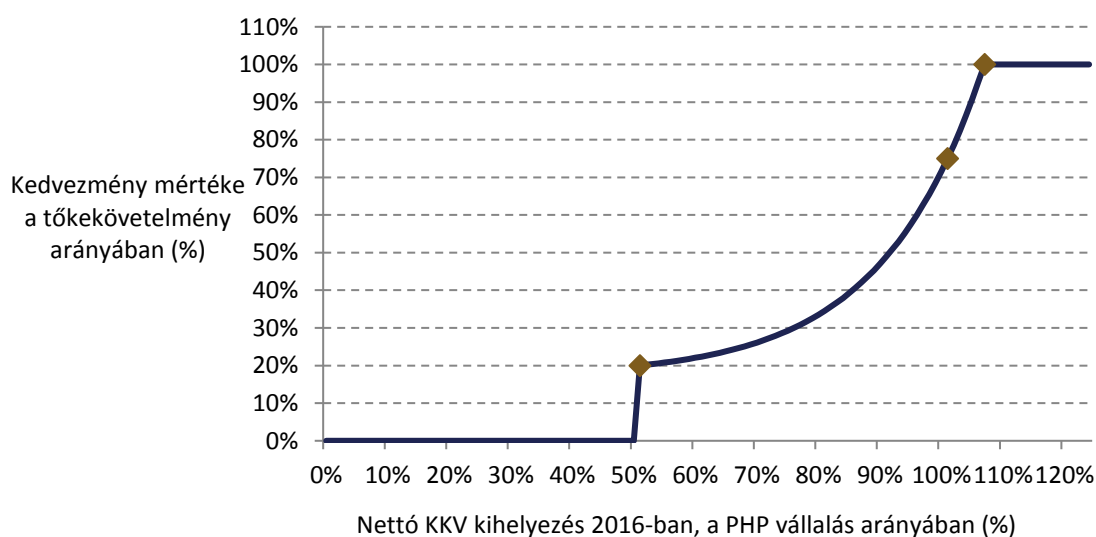
² Az előbbi az 575/2013 számú rendelet, utóbbi a 2013/36/EU direktíva.

Az MNB a program indulásakor – 2016-ban – a PHP-vállalások összegének 75%-ára, az ezt követő években a vállalásokhoz kapcsolódó teljesítések összegére tőkekövetelmény-kedvezményt nyújt az intézményeknek. Ezt úgy is fel lehet fogni, hogy az MNB elengedi a teljesítésekhez kapcsolódó állományok tőkekövetelményét, illetve annak egy részét. Ehhez az MNB meghatározott egy átlagos kockázati súlyt – 150% –, ami a 8%-os „alap” tőkekövetelményre vetítve kiadott egy átlagos, 12%-os tőkekövetelményt. Ezt kell beszorozni a teljesítéssel, valamint egy, a teljesítéshez kapcsolódó arányosítási tényezővel, és adódik az az összeg, amivel a 2. pilléres tőkekövetelmény csökken.

Az arányosítási tényező célja, hogy ösztönözze a részt vevő intézményeket a minél nagyobb teljesítésre. Az értéke 50%-os teljesítésig nulla, vagyis amelyik intézmény nem tudta teljesíteni vállalatának legalább a felét, az 2018-tól kezdődően nem részesül a kedvezményből (a 2018-as tőkekövetelményeket az MNB 2017-ben állapítja meg – ekkor már ismertek a PHP-vállalásokhoz kapcsolódó teljesítések). 50%-os és 106%-os teljesítési arányok között a szorzó értéke exponenciális függvény szerint emelkedik, 20%-ról 100%-ig. Vagyis, aki 106%-ban teljesíti vállalatát, az a teljes tőkekövetelmény-kedvezményt megkapja. E feletti teljesítési aránynál az MNB nem biztosít tovább növekvő kedvezményt, hogy az esetleges túlzott kockázatvállalást e csatornán keresztül ne ösztönözze.

A kedvezmény lehetősége nem korlátozódik a PHP-programban részt vevő intézményekre. A programban részt nem vevő intézmények, amennyiben növelni tudták a kedvezmény alapjául szolgáló, a KKV állomány növekedésére vonatkozó mutatójukat, 75%-os arányosítási tényezővel szintén megkapták a kedvezményt (vagyis olyan, mintha a teljesítéssel megegyező nagyságú vállalatást tettek volna).

Az alábbi ábra mutatja be azt a függvényt, mely meghatározta az arányosítási tényezőt a teljesítési arány függvényében:

A tőkekövetelmény-kedvezmény gyakorlati eredménye

A tőkekövetelmény-kedvezmény a túlteljesítést érdemben díjazta. Egy számszaki példával szemlélítve: ha egy intézmény 100 egységnyi vállalást tett 2016-ban és 150 egységet teljesített, akkor 2016-ban 9 egység ($100 \cdot 12\% \cdot 75\%$), 2017-től pedig 18 egység ($150 \cdot 12\% \cdot 100\%$) tőkekövetelmény-kedvezményt kapott. A vállalás 50%-os túlteljesítése a kedvezményt ebben a példában megduplázta!

A tőkekövetelmény kedvezmény összesen 21 intézményt érintett. Az intézmények kimagasló aránya teljesítette a vállalását, ráadásul jellemzően jelentős többlettel. A PHP programban részt vevők körében – az egyedüli intézményt nem számítva, ahol az állomány csökkent (vagyis negatív volt a teljesítési arány) – az átlagos teljesítési arány megközelítette a 200%-ot. A túlteljesítések mértéke forintban kifejezve is jelentős: az összes vállalás közel 200 milliárdos értékéhez képest a teljesítések kicsivel meghaladják a 300 milliárd forintot.

Össességében elmondható, hogy az MNB a PHP program részeként biztosított tőkekövetelmény-kedvezmények rendszerével hatékonyan járult hozzá a KKV szektor finanszírozási helyzetének javításához. A PHP-vállalásukat teljesítő finanszírozó intézmények érdemi tőkekövetelmény-kedvezményt kaptak, mely akár magasabb megtérülésen, akár az árazásban érvényesíthető mozgástéren keresztül ösztönözheti a hitelnyújtást a gazdaság e fontos szektorának.

A cikk szerkesztett formában a Portfolio.hu portálon jelent meg 2017. május 16-án.